

3. Бублик Т. Наукова та культурно-освітня діяльність української еміграції в Чехословаччині та Німеччині в 20-30 рр. ХХ ст. : Дис...к.і.н.:07.00.01.-К. 1997.-179 с.
4. Мельник Р. Проблема будівництва Збройних сил УНР у теоретичних розробках Всеволода Петріва // Всеукраїнський науковий журнал «Мандрівець», липень-серпень 2010. С. 16-20.
5. Мушинка М. Музей визвольної боротьби у Празі та його останній директор Симон Наріжний // Русская, украинская и белорусская эмиграция в Чехословакии между двумя мировыми войнами. Результаты и перспективы исследований. Фонды Славянской библиотеки и пражских архивов: Сб. докл. междунар. конф. (Прага, 14-15 авг. 1995 г.): В 2-х ч. - Прага, 1995. - Ч. 2. - С. 806-815.
6. Обідний М. Наші завдання в охороні пам'яток // Вістник Укр. нац. музею-архіву при Укр. ін-ті громадознавства у Празі. - Прага, 1928. - Ч. 1. - С. 10-11.
7. Палієнко М. Створення та діяльність Українського історичного кабінету в Празі (1930-1945 рр.) // Вісник Київ. нац. лінгв. ун-ту. Серія «Історія. Економіка. Філософія». - 2001. – Вип. 5. - С. 349-356.

Богдана Москаль

(Львів)

ІВАН ТРУШ ЯК БАГАТОГРАННА ЧАСТИНА ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Художник, галицький інтелігент-патріот Іван Труш й належав до когорти великих українців, які не замикались суто на роботі свого фахового спрямування, активно працювали в різних сферах суспільного та культурного життя країни часів початку ХХ століття. Митець ввійшов в історію як маляр, критик, педагог, громадський та політичний діяч, фотограф, мандрівник і редактор та журналіст. Публіцистична спадщина та редакторська діяльність галицького патріота-інтелігента, попри велику кількість науковців, істориків, мистецтвознавців, які всесторонньо вивчали й продовжують вивчати його персону, на жаль, на сьогодні залишається практично невідомою.

«Не хвалися, що на олтарі Вітчизни лежить твоє здоров'я, твої гроші, щастя, а скажи просто і точно, коли і що доброго ти зробив...» Іван Труш.

Митець досконало володів пером, маючи непересічний літературний дар. Це простежити ми можемо у листах до дружини – Аріадни Дагоманової.

З Листів Івана Труша до Аріадни Драгоманової – Труш, нареченої і дружини митця.

Львів, 23\12.1900

[...] У нас у Львові тепер вистава шкіців (ескізів) польських малярів. На ту виставку дав і я два київських етюдиків, про котрі зараз у першій рецензії згадую. Рецензію ту залучаю Тобі у листі. Є се флейтон «Кур'єра Львівського, органа польських демократів.[...]

На ту виставку дав я, натурально слабші річи: «Погорілисько шато у Києві» (не пожав, а руїни, як они догорали на дугий день) і ще оден незначний етюд з-під Царського саду.

Ліпші етюди оставив я, натурально, на свою спеціальну виставку, котру устрою аж у марти.

Одправлених, споданих, уже маю на ту виставу 18 штук. Деякі виглядають в оправі дуже гарно. Спеціально же ті, що купила пані Грушевська, бо дала гарні рамки. [...]

Навряд чи можна назвати когось з українських художників кінця ХІХ- початку ХХ ст., хто б так активно і високопрофесійно виступав у пресі з оглядами виставок, теоретичними публікаціями, роздумами на різні актуальні теми українського культурного життя в Галичині. У Львові почав активно налагоджувати тісний контакт з українською інтелігенцією, популяризував українське мистецтво в широких масштабах, виступав з лекціями «Чи можлива у нас штука», «З малярської робітні», почав друкувати статті на літературознавчі теми в українських галицьких журналах «Будучність», та «Літературно-науковий вісник». Після таких проявів, він став не лише популярним митцем, критиком, але і активним громадським і культурним діячем. Вже у 1898 разом з архітектором В. Нагірним та художником Ю. Панкевичем він заснував профспілку художників Львова «Товариство для розвою руської штуки», в якій взяли участь представники старшого (К. Устиянович, А. Пилюховський) та молодшого (Ю. Панкевич, О. Скруток, С. Томасевич, І. Труш та ін.) поколінь художників. Метою товариства було сприяння розвитку та популяризації українського мистецтва, надання моральної і матеріальної підтримки

українським художникам, та можливість забезпечення їх роботою. Також у 1899 була організована перша персональна виставка, на яку було подано біля 38 робіт Труша у польському «Товаристві прихильників красних мистецтв». Ця виставка дала змогу українцям ознайомитись з творчістю львівських митців. Хоча в цілому виставка далеко не повно відображала художнє життя Галичини, вона свідчила про розвиток західноукраїнського мистецтва і була першою спробою його популяризації. Іван Труш дав широкі рецензії на цю виставку в українській газеті «Діло» («З нагоди вистави руської штуки») і в журналі «Літературно-науковий вістник» («Перша руська вистава штуки»). В обох рецензіях митець висловив свою думку відносно стану західноукраїнського мистецтва (зокрема малярства). Він виступав проти сентиментально-ідилічного зображення побутових сцен, його не задовольняла обмеженість тематики експонованих полотен. Це були, за висловом Труша, «трафаретні, сентиментально-патріотичні» зображення без глибокого художнього змісту. З боєм він відзначав, що на виставці зовсім були відсутні картини з народної тематики - з життя робітників і селян. Автор писав: «На ній не було видно ані одного етюдю типу національного, ані одної сцени з життя народу, ходьби, наприклад, наших незвичайно характеристичних і мальовничих гуцулів». Ці висловлення яскраво характеризують прагнення молодого художника, свідчать про правильне розуміння ним завдань мистецтва. Далі він зазначає: «Європейські малярі звернулись в останніх літах до красвидів і витворили тут річ нову: настрій; се якраз арена для пропису української ліричної вдачі. Але на нашій виставці, крім пейзажів І. Труша, в котрих бачимо вже завдаток на все, і, крім непевних, хоч досить значних естетичних інклінацій в тім напрямі Ю. Панкевича, не було нічого, гідного зауваження».

Кажуть, що талановита людина талановита у всьому. Іван Труш не замикався суто на роботі виключно свого фахового спрямування: навряд чи ще хтось із українських художників кінця XIX – поч. XX ст. так активно виступав із критичними та публіцистичними матеріалами, які стосувались театру, музики, поліграфії, політичного життя та його впливів на культуру.

Маючи змогу порівняти українську та польську театральну публіку, Труш був засмученим пасивністю та байдужістю галицьких глядачів: Краківська опера завжди переповнювалась людьми охочими послухати Крушельницьку, натомість два концерти співачки у залах львівської філармонії були напівпорожніми. Митець намагався через публікації в «Артистичному віснику» заохотити львів'ян більше цікавитись культурним життям, навіть присоромити: «Із наведеного виходить ясно, що українська сцена не має виглядів на будуче, як лиш буде ведена більшим накладом у більшій салі». Як висновок можу сказати, що ми повинні дбати про всебічне ознайомлення із різноманітними джерельними матеріалами, які розсіяні по важкодоступних періодичних виданнях, друковані виступи І. Труша можна вважати саме такими матеріалами. З належною ретельністю зібрані, опрацьовані, прокоментовані в одному збірнику разом з його епістолярією, вони будуть першорядним джерелом не лише для дослідників творчого доробку Труша, але й для істориків української культури взагалі.

Іван Труш завжди перебував у вирі громадського та політичного життя Галичини та України. Він був свідком та безпосереднім учасником найвизначніших мистецьких акцій та заходів, що було неабияк важливим для праці в «Артистичному віснику». Матеріали редактора мають не тільки історичне значення, а й є важливими в плані оцінки тих чи інших явищ і процесів в українському мистецтві кінця ХІХ – поч. ХХ ст. Його доробки дуже важливі для нашого часу, тому що несуть у собі не аби-яку цінність для людей ХХІ ст. та вагомий внесок в історико - культурну спадщину нашого міста.

ЛІТЕРАТУРА

1. Олег Сидор // Іван Труш (1869-1999): Збірник матеріалів наукової конференції. – Львів. 1999. – С. 36-40.
2. Іван Труш (Твори з приватних збірок) [І.Завалій., Т.Лозинський., О.Сидор.] – Львів – Київ, 2005 –С. 23
3. Українська Журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника. – 1999.-№ 6. С. -337-340
4. Ярослав Йосифович Нановский ИВАН ТРУШ. – Київ: Мистецтво, 1967. – С.16.